

Motion till riksdagen 2025/26:4207

av **Kerstin Lundgren och Mikael Larsson (båda C)**

med anledning av prop. 2025/26:290 Sveriges utrikes underrättelsetjänst

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens förslag om att bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2027.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att fastställa lämpligt datum för ikraftträdande.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge riksdagen möjlighet till insyn och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliganden bör göras mot bakgrund av Lagrådets synpunkter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen måste följas upp under kommande mandatperiod och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I ett mycket allvarligt säkerhetsläge är det av yttersta vikt att Sverige har en väl fungerande underrättelseförmåga, såväl militärt som i förhållande till andra hot. Mot den bakgrunden ifrågasätter vi inte regeringens ambitioner. Däremot är vi från Centerpartiets sida mycket kritiska till hur regeringen hanterat frågan.

Processen när det gäller att bygga upp en ny underrättelsemyndighet har präglats av en vilja att skynda på arbetet snarare än en önskan om att rätt beslut fattas i rätt ordning.

Vi när mot den bakgrunden en oro att den förmåga vi så väl behöver sjunker under en tid då den behöver upprätthållas och snarare stärkas.

Regeringen har utan att inhämta riksdagens mandat valt att budgetera för och börja bygga upp den nya myndigheten. Det innebär att den militära underrättelsetjänsten börjat avlövas redan innan den formella grunden för den nya myndigheten är på plats. Det leder i sin tur till en betydande risk för att den befintliga underrättelseverksamheten försvagas utan att en ny organisation är på plats. När ärendet nu når riksdagens bord är det i det närmaste som vi ställs inför fullbordat faktum. Budgeten är antagen utan att riksdagen haft möjlighet att i tillräcklig utsträckning ta ställning till sakfrågan.

Det finns goda skäl att hävda att regeringens sätt att inrätta den nya underrättelsemyndigheten brister i demokratiskt hänseende. I synnerhet som säkerhetstjänsten kunde hamna i limbo om propositionen avslogs. I rådande säkerhetsläge skulle Sverige riskera att ytterligare försvaga vår förmåga, något Centerpartiet svårligen kan riskera. Sverige skulle då kunna stå utan en fungerande underrättelseverksamhet och det enda ansvarsfulla alternativet för riksdagen blir därför att godkänna regeringens förslag.

Vår bedömning är att det arbete som inletts därför måste ges möjlighet att fortgå. Emellertid finns en rad punkter vi anser bör tillkännages regeringen.

Försvarsmakten behöver ha egen förmåga när det gäller underrättelseverksamheten. Förmåga som genom den här processen förlorats behöver snarast möjligt återtas. Försvarsmakten måste alltid ha tillgång till nödvändiga egna underrättelser och kunna agera. Den nya underrättelsemyndigheten kommer givetvis att kunna bidra till svenskt försvar. Men Försvarsmakten kan som sådan inte vara utan egna möjligheter att inhämta information. För att säkerställa att det inte blir en nedgång i underrättelseverksamheten måste frågan om ikraftträdandet från den 1 januari 2027 bli föremål för särskilda övervägningar. Signaler om uppenbara risker måste tas på stort allvar och av det skälet bör regeringen ges mandatet att besluta om tidpunkt för ikraftträdandet.

Vi ser vidare ett behov, inte minst mot bakgrund av ökad möjlighet att spana inom landet, att ge riksdagen möjlighet till insyn. Vi menar att det finns skäl att beakta behovet av en funktion liknande det finska Underrättelsetillsynsutskottet som för finska riksdagens räkning utövar parlamentarisk tillsyn över den civila och militära underrättelseverksamheten. Underrättelseverksamhet innebär av naturliga skäl hantering av uppgifter av mycket känslig natur som riskerar att tangera, och i värsta fall överskrida, gränsen för rimligt ställda krav på hänsyn till medborgares personliga

integritet och säkerhet – liksom vad som kan anses skäligt i förhållande till annan lagstiftning och inte minst de rättigheter som slås fast i grundlagarna.

Vi delar därutöver Lagrådets synpunkt att det namn som valts för den nya myndigheten är otydligt och missvisande då verksamheten inte minst ska bedriva sin verksamhet i Sverige. Här menar vi att förtydliganden bör göras.

Till namnfrågan hör också det faktum att risker kan uppstå när ytterligare steg tas för inrikes övervakning. Det finns risker, om insyn inte säkerställs, att myndighetens verksamhet kan riskera att politiseras, och det skulle potentiellt hota vissa av de värden som myndigheten är satt att försvara.

Bristerna i processen, risken för att Sverige förlorar förmåga, frågetecknen kring insyn och tillsyn, liksom namnets otydlighet och de risker det kan medföra i kombination med just det obesvarade behovet av insyn och tillsyn kräver att lagstiftningen följs upp under kommande mandatperiod.

Kerstin Lundgren (C)

Mikael Larsson (C)